

Vem var mest världsberömd – Cassel eller Keynes?

*John Maynard Keynes brukar betraktas som världens mest berömde nationalekonom under mellankrigstiden och kanske hela 1900-talet. I början av 1920-talet lyste emellertid ett annat namn minst lika kraftigt på ekonomernas stjärnhimmel – Gustav Cassel. I denna artikel används omnämmanden av de båda ekonomerna i tidskriften *The Economist* som måttstock för att bedöma vem av de båda som var mest berömd på 1920-talet. Slutsatsen blir att de var ungefär lika berömda (omnämnda) åren 1919-23, med Cassel i knapp ledning 1919-21, men fram 1924 var det Keynes som dominerade scenen.*

John Maynard Keynes betraktas allmänt som den främste och mest berömde nationalekonomen under mellankrigstiden och kanske under hela 1900-talet. Under de tidigaste åren av sin berömmelse, på 1920-talet, hade han emellertid en konkurrent om titeln ”världens mest berömde ekonom”. Rivalen var Gustav Cassel från Sverige. Han omtalades 1921 som ”en av de mest lysande ekonomerna i världen” av David Lloyd George och han presenterades 1928 för USAs representanthus som ”världens främste ekonom” (Cassel 1940, s 315, 1941, s 195, samt *Svenska Dagbladet* 1928). Längre fram ordade flera inflytelserika ekonomer om hans storhet. ”I början av 1920-talet var han utan tvekan den mest berömda samtida ekonomen” skrev Friedrich von Hayek i *Svenska Dagbladet* (1945) i samband med Cassels död. Joseph Schumpeter slog i *History of Economic Analysis* (1954, s 1154, egen översättning) fast att Cassel var ”den mest inflytelserika ledaren av vår vetenskap på 1920-talet – ty det var han, vad än hans kritiker (inklusive jag själv) må säga”. De ledande företrädarna för Stockholmsskolan, Gunnar Myrdal, Bertil Ohlin och Erik Lundberg, vittnade alla om Cassels storhet trots att de själva (vetenskapligt) vänt sig mot honom. Ohlin (1954) menade ”att Cassel jämte Keynes var mellankrigstidens mest berömde nationalekonom”. Myrdal (1966) skrev att Cassel var ”världens främste nationalekonom” efter första världskriget. Lundberg (1967, s 1) var lite försiktigare och förklarade att ”åtminstone bland politiker och affärsmän betraktades han som världens mest kände eller främste nationalekonom”.

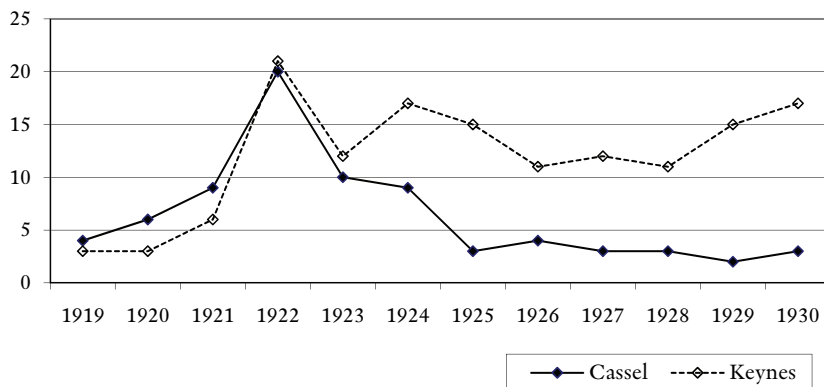
Vore det inte intressant om man äntligen kunde få ett svar på frågan om vem som var mest berömd – omnämnd och citerad även utanför det egna skråret – Cassel eller Keynes? Hur skulle det i så fall gå till? Det förefaller som om ett svar kan sökas i en ekonomisk tidskrift som varit vida mer läst än någon annan bland ekonomer, affärsmän och politiker under 1900-talet, *The Economist*. I början av 2008 blev alla artiklar som publicerats i tidskrif-

BENNY CARLSON

är professor i ekonomisk historia vid Ekonomihögskolan, Lunds universitet, och har främst ägnat sig åt ekonomisk och social idéhistoria och idéspridning.
benny.carlson@ekh.lu.se

En utförligare engelskspråkig version av artikeln är publicerad i *Journal of the History of Economic Thought*, nr 4 2009, där den också kommenteras av tidskriftens avgående redaktör Steven G Medema (2009).

Figur 1
I hur många artiklar, notiser, brev till redaktören och recensioner 1919–30 figurerade Cassel och Keynes?

ten tillgängliga i en databas, The Economist Historical Archive 1843–2003. Genom att undersöka artiklar i vilka Cassel och Keynes omnämns under 1920-talet borde man kunna få ett mått på vem som var mest berömd. Enda problemet är att *The Economist* är en brittisk tidskrift och alltså kan förmodas ha en benägenhet att i större utsträckning hänvisa till briter än till medborgare från andra delar av världen, vilket i så fall skulle gynna Keynes.

1. En kvantitativ bild

En sökning på ett namn i denna databas ger ett antal träffar klassificerade som nyhetsartiklar, brev till redaktören, recensioner, annonser etc. En sökning på "Keynes" ger ett okomplicerat resultat. En sökning på "Cassel" fungerar mindre bra eftersom det finns andra individer och företag med samma namn (Sir Ernest Cassel, Cassel Cyanide Company). Följaktligen måste man räkna och klassificera träffarna på Cassel för hand. För säkerhets skull har jag därför gjort min egen räkning och klassificering av såväl Cassel som Keynes. Jag har beräknat i hur många av följande kategorier deras namn har figurerat år för år från 1919 till 1930: artiklar, notiser, brev till redaktören, recensioner och insända böcker. Den sista kategorin är något dubiös eftersom initiativet bakom omnämmandet ligger hos författaren snarare än hos tidskriften. I vissa fall kommenteras emellertid insända böcker av redaktionen. Omnämmanden i annonser har inte tagits med. Om vi räknar de fyra första kategorierna blir resultatet som i figur 1.

Om vi tar en närmare titt på underlaget för figuren blir resultatet som i tabell 1.

Resultatet av denna kvantitativa övning är ganska tydligt. Cassel och Keynes fick vardera ungefär lika många omnämmanden i *The Economist* åren 1919–23. Cassel nämndes i 49 artiklar, notiser, brev och recensioner, Keynes i 45 (om insända böcker tas med blir utfallet 57–50). Cassel hade ledningen 1919–21, Keynes 1922–23. Därefter drog Keynes ifrån och blev den klart lysande stjärnan. I fortsättningen tänker jag därför begränsa mig till att ge

År	Artiklar		Notiser		Brev		Recensioner		Totalt	
	Cassel	Keynes	Cassel	Keynes	Cassel	Keynes	Cassel	Keynes	Cassel	Keynes
1919	2	1	0	1	2	0	0	1	4	3
1920	3	2	0	0	3	0	0	1	6	3
1921	5	4	0	1	3	0	1	1	9	6
1922	12	16	0	1	6	1	2	3	20	21
1923	4	9	2	0	0	0	4	3	10	12
Totalt 1919–23	26	32	2	3	14	1	7	9	49	45
1924	3	10	0	1	5	3	1	3	9	17
1925	2	9	1	0	0	5	0	1	3	15
1926	4	10	0	0	0	0	0	1	4	11
1927	1	9	0	0	0	0	2	3	3	12
1928	1	7	1	0	0	3	1	1	3	11
1929	1	9	0	0	0	6	1	0	2	15
1930	2	14	0	0	1	3	0	0	3	17
Totalt 1919–30	40	100	4	4	20	21	12	18	76	143

Tabell 1

I hur många artiklar, notiser, brev till redaktören och recensioner 1919–30 figurerade Cassel och Keynes?

Källa: The Economist Historical Archive 1843–2003.

en kvalitativ behandling av Cassel och Keynes under periodens fem första år. Denna begränsning stöds av Cassel själv som i sina memoarer (1940, s 452) betecknar åren 1919–23 som ”den fjärde perioden” i sitt liv och med osedvanlig ödmjukhet skriver att: ”Resultatet av mitt arbete under denna period var ju för min personliga del en viss yttre framgång”. Robert Skidelsky (1994, s xvii, 3) använder ungefär samma periodisering i sin Keynesbiografi och konstaterar att Keynes med sin bok *The Economic Consequences of the Peace* 1919 i ett slag blev världsbekant från att tidigare ha varit känd endast i smärre cirklar.

Låt oss emellertid innan vi fortsätter att jämföra Cassel och Keynes undersöka om det kan finnas någon annan ekonom som aspirerar på positionen som mest världsberömd vid denna tid. En sökning på tidens ”stora” nationalekonomer – Francis Edgeworth, Irving Fisher, Alfred Marshall, Wesley Mitchell, Arthur Pigou, Thorstein Veblen och Knut Wicksell – visar att endast Fisher och Pigou i någon mån kunde konkurrera med Cassel och Keynes 1919–23 (men inte med någon av dem under resten av 1920-talet). Pigou nämndes nästan lika mycket som Cassel och mer än Keynes åren 1919–20. Därefter blev han helt utkonkurrerad av dem båda. Fisher nämndes lika mycket som Cassel och nästan lika mycket som Keynes 1923. Under perioden 1919–23 nämndes Fisher 20 och Pigou 21 gånger (25 respektive 30 gånger om insända böcker räknas).

2. En kvalitativ bild

1919

Vilka var då de frågor som resulterade i så många omnämmanden av Cassel och Keynes i *The Economist*?¹ Cassel framträdde 1919 med ett par brev till redaktören i vilka han efterlyste en internationell konferens av ekonomiska experter i syfte att stabilisera världsekonomin – i synnerhet penningväsendet – efter världskriget. Det fanns enligt Cassel ingen tid att förlora. Hans förslag berördes därefter i ett par artiklar.

Keynes nämndes i en notis sedan han blivit chef för ett livförsäkringsbolag. I årets sista nummer förekom en utförlig recension av *The Economic Consequences of the Peace*, som överöstes med beröm. Keynes förslag framhölls som det enda alternativet till upplösning och ekonomisk kollaps i stora delar av Europa. Keynes nämndes också i en av de artiklar som tagit upp Cassels konferenspropå.

1920

Hösten 1920 drog det ihop sig till den internationella ekonomiska konferens som Cassel hade efterlyst. Cassel presenterade inför konferensen ett *Memorandum on the World's Monetary Problems* som granskades i augustinumret av *The Economist*. Cassel beskrevs som ”en första klassens auktoritet” med en unik förmåga att uttrycka sig så klart som, beroende på problemets karaktär, över huvud taget var möjligt. Artikeln återgav långa utdrag från Cassels memorandum och argumenterade emellanåt mot dem. Slutklämmen gick ut på att alla som sökte efter en väg tillbaks till ordnade ekonomiska förhållanden borde läsa skriften. När konferensen hade samlats – i Bryssel – understödde den Cassels förslag om att deprecierade valutor skulle stabiliseras och att man borde överge tron på att gamla pariteter kunde återställas. I ett brev till redaktören hävdade en läsare att han hade introducerat begreppet köpkraftsparitet före Cassel även om han hade använt en annan beteckning. I ett annat brev ifrågasattes Cassels syn på deflationens skadlighet.

Keynes figurerade i ett par artiklar om vardera Italien och Österrike samt i en recension av en fransk bok om Versaillesfördraget. I samtliga fall gjordes hänvisningar till *The Economic Consequences of the Peace*.

1921

När Internationella handelskammaren höll konferens i London kämpade Cassel mot deflationspolitik och för prisstabilisering. *The Economist* höll med om att stabila priser och växelkurser skulle innebära ett stort steg

¹ Jag kommer inte att gå in på alla omnämmanden av Cassel eller Keynes i *The Economist* utan håller mig till mer intressanta exempel. Jag avstår också från att hänvisa till enskilda artiklar i tidskriften. Dessa artiklar har nämligen sällan någon författare, varför man i varje enskilt fall måste ange artikelrubrik, datum och årtal. Eftersom genomgången trots allt bygger på rätt många artiklar skulle hänvisningar i löpande text göra texten oläslig. Inte heller alternativet, en mängd fotnoter, lämpar sig för en tidskrift som *Ekonomisk Debatt*. En utförligare version av artikeln – med noter – återfinns i Carlson (2009).

mot ekonomisk återhämtning men tvivlade på att en stabilisering av vissa valutor kunde bli hållbar. Frågan om växelkurserna behandlades i ett par brev till redaktören och Cassels memorandum figurerade i en annan artikel. I oktober publicerades ett andra memorandum som Cassel skrivit åt Nationernas Förbund som supplement till *Manchester Guardian Commercial*. Detta memorandum diskuterades i ett par artiklar i *The Economist*. Cassels köpkraftsparitetsteori figurerade också i ett par artiklar.

Keynes bok om Versaillesfördraget berördes i en recension och två artiklar om polska Schlesien. Vidare noterades att Keynes blivit styrelseordförande i ett livförsäkringsbolag. Ett par gånger hänvisades till att Keynes i en artikel i *Sunday Times* varnat för möjligheten av tysk bankrott.

1922

Under 1922 nådde såväl Cassel som Keynes toppnoteringar i *The Economist*. Cassels förslag om monetär stabilisering blev föremål för ett antal brev till redaktören. Han förekom i tre artiklar om konferensen i Genua där han deltog som expert knuten till den svenska delegationen och som medlem av en kommitté som behandlade monetära frågor. Cassel sammanfattade sina synpunkter i *The World's Monetary Problem*, som beskrevs som ett mästerligt arbete av "den store svenske ekonomen". Längre fram under året blev tongångarna annorlunda. Cassels bok *Money and Foreign Exchange after 1914* blev föremål för vad som uttryckligen sades vara "en grov parodi på professor Cassels synpunkter". Syftet med parodin sades vara att genom medvetna överdrifter tydliggöra svagheterna i Cassels förslag. Cassels plädering för rationell kontroll av penningväsendet framställdes närmast som en centralplanerares våta dröm, vilket måste ha varit plågsamt för Cassel som ju var en svuren fiende till planhushållning och social ingenjörskonst. Den brittiske ekonomen H D Henderson ryckte emellertid ut till Cassels försvar och anklagade *The Economist* för att göra narr av såväl Cassels enskilda argument som viktiga målsättningar som valuta- och växelkursstabilitet. Cassel rehabiliterades också i en recension i vilken hans bok lovordades för såväl innehåll som form. Snart nog ifrågasattes Cassels synpunkter på nytt, särskilt hans betoning av räntepolitiken, eftersom diskontot påverkade ekonomin med så lång fördröjning. En viss sarkasm anas också i en artikel som nämner att den "berömda ekonomen" Cassel utsetts till rådgivare åt den sovjetiska centralbanken och sagt sig acceptera detta uppdrag eftersom han "var djupt engagerad i återuppbyggnaden av världen". Mot årets slut kommenterades och ifrågasattes det förhållandet att en grupp "framstående experter" – bland dem Cassel och Keynes – förklarat att ett tvåårigt moratorium för skadeståndsbetalningar var en förutsättning för stabilisering av den tyska valutan.

Keynes framträdde återigen i samband med det livförsäkringsbolag i vilket han var engagerad. Hans uppföljare om Versaillesfördraget, *A Revision of the Treaty*, förklarades vara en stor händelse som även i frånvaro av föregångaren skulle ha placerat honom i främsta ledet bland ekonomer. Boken

sades förena pregnant framställning med filosofiska resonemang och glimtar av känslomässiga djup. Keynes vitala stil hade också på ett lyckat sätt befruktat tre volymer i serien *Cambridge Economic Handbooks* skrivna av hans ”lärjungar” H D Henderson, D H Robertson och M E Robinson. Keynes publicerade inför och efter konferensen i Genua en serie artiklar i *Manchester Guardian Commercial* som beskrevs som ”mästerliga” och som figurerade i artiklar och recensioner. Slutligen omtalades Keynes, som nämnts, i samband med en expertgrupp som föreslog ett moratorium för tyska skadeståndsbetalningar.

1923

En artikel av Cassel om inflation och produktionsbortfall i Tyskland citerades. Det rapporterades att Cassel fått ett kyligt mottagande när han argumenterat för stabilisering av växelkurser vid ett möte med den Internationella handelskammaren i Rom. Cassels köpkraftsparitetsteori nämndes i någon recension. Året slutade lyckligt för Cassel. Hans magnum opus *Theoretische Sozialökonomie* hade översatts till engelska och anmäldes som månadens viktigaste händelse inom den ekonomiska litteraturen. Det hette att Cassels tidigare arbeten om priser haft djupgående betydelse och att han var en av de få ekonomer som bildat skola redan under sin livstid. Första delen av hans bok beskrevs som fräsch, realistisk och med bäring på aktuella problem. Slutligen förekom en ovanlig artikel om Cassels syn på protektionism. Cassel presenterades som ”den mest framstående av europeiska ekonomer” varpå ett utdrag ur en text av Cassel fyllde tre kolumner. Det förklarades inte om utdraget hämtats ur någon av Cassels böcker eller artiklar eller från ett brev skrivet direkt till *The Economist*.

Keynes nämndes i fyra artiklar om skadestånden och Ruhrockupationen och i tre artiklar om det livförsäkringsbolag i vilket han var verksam. En ny volym i serien av handböcker, författad av D H Robertson, behandlades i två recensioner. Det rapporterades att Keynes i *Times* förklarat att Frankrike genast borde dra bort sina trupper från Ruhrområdet. William Beveridges kritik av Keynes något pessimistiska inställning i befolkningsfrågan refererades. Slutligen behandlades Keynes syn på penningpolitiken i en längre artikel. Skälet var att Keynes hade publicerat *A Tract on Monetary Reform*. Som vanligt lovordades Keynes stil och analysförmåga. Det talades om ”den fantastiska klarhet” med vilken han ställde problemet, analyserade dess orsaker och drog sina slutsatser.

År 1923 slutade alltså på ett uppmuntrande sätt för såväl Cassel som Keynes, åtminstone i *The Economist*. Därefter var det Keynes ord som smällde högst. 1924 omnämndes han betydligt mer än Cassel och 1925 fem gånger mer. ”Tävlingen” om vem som var mest berömd hade avgjorts till Keynes fördel.

3. Slutsatser

Det verkar – åtminstone om man använder *The Economist* som måttstock – som om Cassel var lite mer världsberömd än Keynes åren 1919–21 och Keynes lite mer berömd än Cassel 1922–23 och definitivt så från 1924 och framåt. Keynes knappa ledning 1922–23 kan emellertid ifrågasättas eftersom han nämndes två gånger 1922 och tre gånger 1923 i samband med sina aktiviteter i ett livförsäkringsbolag och inte i egenskap av nationalekonom. Om vi bortser från dessa artiklar är Cassel i knapp ledning fram till om 1923. Om vi dessutom tar hänsyn till att *The Economist* är en brittisk tidskrift, förmodligen mer benägen att nämna en brittisk ekonom än en svensk, verkar det inte orimligt att påstå att Cassel var världens mest berömda nationalekonom de fem första åren efter första världskriget. Man kan samtidigt notera att Keynes alltid behandlades med största vördnad medan Cassel emellanåt – åtminstone 1922 – var föremål för kritiska eller ironiska kommentarer.

Cassels berömmelse kom från hans kampanj för monetär stabilisering, hans köpkraftsparitetsteori, hans framträdanden vid konferenserna i Bryssel och Genua och hans kritik av behandlingen av Tyskland efter kriget. Keynes berömmelse kom från hans kritik av Versaillesfördraget och behandlingen av Tyskland, hans artiklar om återuppbyggnaden av Europa, hans förmåga som utgivare av ekonomiska handböcker och hans plädering för monetära reformer. Båda ekonomerna ägnade sig åt sin tids mest ödesdigra frågor – de krigsskadestånd och det monetära kaos som följde på kriget – och båda hävdade mer eller mindre att de var ute för att rädda världen. Inte undra på att de blev världsberömda!

Carlson, B (2009), "Who Was Most World-Famous – Cassel or Keynes? *The Economist* as Yardstick", *Journal of the History of Economic Thought*, vol 31, s 519–530.

Cassel, G (1940), *I förnuftets tjänst: En ekonomisk självbiografi*, del I, Natur och kultur, Stockholm.

Cassel, G (1941), *I förnuftets tjänst: En ekonomisk självbiografi*, del II, Natur och kultur, Stockholm.

Lundberg, E (1967), "Gustav Cassels insatser som nationalekonom", *Skandinaviska Bankens Kvartalskrift*, nr I, s 1–6.

Medema, S G (2009), "History by the Numbers: A Comment on Carlson and Diamond", *Journal of the History of Economic Thought*, vol 31, s 543–547.

Myrdal, G (1966), "Gustav Cassel", *Svenska Dagbladet*, 20 oktober 1966.

Ohlin, B (1954), "Porträtt av Gustav Cassel", *Stockholms-Tidningen*, 20 april 1954.

Schumpeter, J (1954), *History of Economic Analysis*, George Allen & Unwin, London.

Skidelsky, R (1994), *John Maynard Keynes, Vol 2: The Economist as Saviour 1920–1937*, Papermac, London.

Svenska Dagbladet (1928), "Enastående hyllning till prof G Cassel", 21 maj 1928.

Svenska Dagbladet (1945), "Gustav Cassels livsgärning", 16 januari 1945.

REFERENSER